

LEVEN EN WERKEN IN SILICON VALLEY

Dagdromen van een meer Trumpiaanse EU

Trumps ingreep bij TikTok doet *Marietje Schaake* denken: wat als de EU Big Tech zo had aangepakt?

Het was niet voor het eerst dat president Trump me met tweets of uitspraken meevoerde in een stroom gedachten van 'wat nu als?'. Meestal brengen die speculaties me naar donkere plekken. Wat nu als president Trump daadwerkelijk weigert zijn zetel in het Witte Huis op te geven als hij in november de verkiezingen verliest? Wat nu als er conflicten ontstaan tussen tot op de tand bewapende Amerikaanse burgers? Of dichter bij huis: wat nu als ik vanuit Nederland niet meer terug kan naar Stanford door aanhoudende reisbeperkingen die de president gretig oplegde?

Maar toen president Trump begon over het verbieden van het populaire Chinese videoplatform TikTok, zag ik ineens een heel ander scenario voor me. Wat nu als Europese leiders zich in de afgelopen jaren meer Trumpiaans hadden opgesteld? Hoe zou de positie van de EU als voortbrenger van nieuwe technologie eruit hebben gezien als de Europese Commissie tien jaar geleden had gedaan wat president Trump vandaag doet? Als ze had gekozen voor het verbieden van Facebook? Als de mededingingsautoriteit niet zou hebben toegestaan dat Skype, toen nog een Europees bedrijf dat populair was bij jongeren, in handen zou komen van Microsoft?

Zoals we weten is dat niet gebeurd. Er zijn weinig technologiebedrijven in Europese handen gebleven en Europese jongeren hebben massaal Amerikaanse socialemedia-apps gedownload. Hun data zijn op grote schaal verzameld, ingezet voor gerichte politieke reclames, om hun gedrag te onderzoeken, of om online neonazi's te rekruteren of aan elkaar te koppelen.

Het momentum voor definitief ingrijpen had op verschillende momenten kunnen worden gevoeld. Toen door onthullingen van Edward Snowden bleek dat het Amerikaanse veiligheidsapparaat heimelijk toegang had tot massa's data, ook van onschuldige Europese burgers. Of toen bleek dat Cambridge Analytica via Facebook een ondoorzichtig verdienmodel had gebouwd om kiezers over de hele wereld te polariseren. Ook had het totale ge-

brek aan transparantie over de wegen die data afleggen en de risico's die dat oplevert voor maatschappij en democratie de doorslag kunnen geven.

Fast forward naar vandaag. Vorige week werd bekend dat Microsoft in ieder geval het Amerikaanse deel van TikTok wil overnemen. Daarmee zou TikTok gewoon een Amerikaans bedrijf worden dat naar hartenlust data verzamelt. Uit onderzoek bleek al dat TikTok in het type data dat de app verzamelt en de manier waarop deze dat doet, niet wezenlijk verschilt van Amerikaanse sociale media als Facebook en YouTube. Uiteraard gaan China en de VS wel heel anders om met de rechtsbescherming van, en toegang tot die data.

Voor Europese wetgevers lijkt er vooralsnog niet veel te zijn veranderd. De data van Europese gebruikers van TikTok blijven gewoon in Chinese handen en vallen niet onder de mogelijke Amerikaanse overname. En of een bedrijf nu Chinees of Amerikaans is, het moet zich wat databeschermingsregels betreft houden aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Alleen bevinden de techreuzen zich in China en de VS. Het zou dus kunnen dat ook het maken van regels voor de digitale samenleving straks vooral elders gebeurt, in de markten die zo groot zijn dat zij de standaard bepalen.

Wat we wel kunnen hopen, is dat de Amerikaanse zorgen om de impact van een buitenlandse app leiden tot meer begrip voor de strengere Europese aanpak van grote techbedrijven. President Trump verwacht dat de Amerikaanse schatkist wordt gespekt als Microsoft de deal met TikTok kan sluiten. Als dat zich nu eens doorvertaalt naar een belasting voor alle technologiebedrijven?

Een gesprek met studenten haalt me uit de dagdroom terug naar de realiteit. Zij wijzen erop dat als TikTok in Amerikaanse handen komt, de president sterk aan populariteit kan winnen onder jongeren. Hij redde tenslotte hun favoriete app van de door hem zelf gesuggereerde ondergang. Ook ouderen die niet verslaafd zijn aan dansjes op de videoapp zouden het slaan met de vuist op tafel richting China waarden. Zo heeft ook deze dagdroom nog een donker randje.

LEENSTELSEL

Dan liever de studie met het goede startsalaris en de baangarantie

Het studieleenstelsel heeft weinig invloed op de keuze om al dan niet te gaan studeren, maar beïnvloedt wel de studiekeuze. Het startsalaris wordt belangrijker.

Tekst **Flóri Hofman** Illustratie **Pepijn Barnard**

Zijn redenen om te kiezen voor de studie rechten aan de hogeschool van Arnhem en Nijmegen? „De studie staat redelijk goed aangeschreven en het is dicht bij het huis van mijn ouders, waardoor ik niet op kamers hoef.” Maar Diégo Derksen (20) uit het Gelderse Wijchen dacht ook: „Waarom vind ik gemakkelijk een baan die goed verdient?” Volgend jaar begint hij aan de vierjarige opleiding.

Aanvankelijk koos hij voor een studie digitale vormgeving. „Maar toen vroeg mijn moeder of ik niet liever iets met meer perspectief zou kiezen. Dat vond ik wel een goed punt”, zegt Derksen. „Zeker omdat ik geld moet lenen, en uiteindelijk weer terugbetalen, om de studie te kunnen volgen.”

Derksen zocht uit wat de gemiddelde salaris-

sen zijn van verschillende startersfuncties. „Ik kwam uit op ict en rechten als studies met de beste salarissen. Ik vind omgaan met mensen leuk, dus koos ik voor rechten”, zegt Derksen. Het collegegeld kosten jaarlijks iets meer dan 2.000 euro, boeken voor het eerste studiejaar 350 euro. Zijn ouders dragen de helft van deze kosten bij, de rest leent Derksen. Een bijbaantje heeft hij om leuke dingen te kunnen doen.

Geen tegemoetkoming: louter nog lenen

Het studieleenstelsel is sinds de invoering ervan in 2015 vaak onderwerp van debat: het zou de toegang tot het onderwijs ongelijker maken. Studenten aan universiteiten en hogescholen ontvingen voor die tijd een maandelijkse tegemoetkoming voor hun studiekosten - zoals collegegeld, aanschaf van boeken en de huur van

Het stelsel heeft wél invloed op de studie die middelbare scholieren vervolgens kiezen, concludeerde onderzoeker Bas Karreman van de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Samen met twee collega's analyseerde hij bestaande data, onder meer van het CBS, over middelbare scholieren en hun studiekeuze.

Vooral havisten kiezen anders

De onderzoekers vergeleken de keuzes van vmbo-scholieren, die bij een vervolgoopleiding vaak nog wel een basisbeurs ontvangen, met die van havo- en vwo-leerlingen in de jaren voor en na de introductie van het leenstelsel. Ook bekeken ze welke functies een relatief hoog startsalaris hebben, en aan welke studies deze banen zijn gekoppeld.

Scholieren met een vwo-diploma maakten nauwelijks andere keuzes ten opzichte van de periode voor het leenstelsel, bleek uit het onderzoek. „Maar bij middelbare scholieren met een havo-diploma zagen we wel effect”, zegt Karreman. Zij kiezen nu vaker dan voorheen voor een studie met een hoger startsalaris. Het aantal havisten dat zich in de studiekeuze laat leiden door het startsalaris, is met 8 procent gestegen, blijkt uit het onderzoek.

„Met name vrouwen die naar de hogeschool gaan kiezen anders. Net als scholieren met ouders die een relatief laag salaris hebben”, zegt Karreman. Ook havisten voor wie het onderwijs minder toegankelijk is door hun woonplaats, en die bijvoorbeeld op kamers moeten, kiezen vaker voor een studie met een hoger startsalaris. Het effect dat factoren als woonplaats en het inkomen van ouders hebben op de studiekeuze die scholieren maken, wordt dus versterkt door het wegvallen van de basisbeurs.

Het leenstelsel had ook effect op het aantal studenten dat op kamers ging. Tussen 2013 en 2017 halveerde dat aantal, al lag dit ook aan het tekort aan kamers en de stijgende huurprijzen. Door het wegvallen van de basisbeurs kiezen sommige studenten die wél op kamers gaan voor een studie die meer geld oplevert, zodat ze hun schuld na het afstuderen sneller kunnen aflossen. Andere studenten blijven juist thuis wonen, waardoor hun studiekeuze überhaupt beperkter is, zegt Karreman.

Huis kopen

Ook voor Zoë Edelaar (20) speelde het vooruitzicht op een studieschuld mee in de studiekeuze. De vierdejaarsstudent ict en business aan de hogeschool van Eindhoven woont nog bij haar ouders in het Limburgse Glasbeek en leent geld om haar opleiding te betalen. Ze heeft nu

„Een hoge schuld is niet waar ik over na wil denken als ik begin met werken

Zoë Edelaar (20) student

een studieschuld van zo'n 10.000 euro en die zal, met een master aan de universiteit in het vooruitzicht, de komende jaren oplossen.

„Ik wilde een studie met baangarantie en een studie waarmee ik die schuld makkelijk zou kunnen terugbetalen”, vertelt Edelaar. Een vergelijkbare studie aan de hogeschool in Leiden had eigenlijk beter bij haar gepast. „Maar op kamers gaan was te duur en de reistijd te lang”, zegt ze. Spijt heeft ze vooralsnog niet. „Uiteindelijk vind ik deze studie ook erg leuk.”

Waarom wilde ze haar studieschuld zo laag mogelijk houden? „Een studietoelating is natuurlijk een investering in jezelf”, zegt Edelaar. „Maar ik wil na mijn opleiding zo snel mogelijk een frisse start kunnen maken. Een hoge schuld is niet waar ik over na wil denken als ik begin met werken, of bijvoorbeeld een huis wil kopen.”

Dat beaamt ook aspirant-student Derksen. „Ik zou bijvoorbeeld snel na mijn studie een huis willen kopen. Dat wordt dan lastiger.”

Door het wegvallen van de basisbeurs kiezen een aantal havisten nu minder vrij, constateert onderzoeker Karreman. „Terwijl in het onderwijs voor iedereen dezelfde toegankelijkheid en keuzevrijheid zouden moeten gelden.”

En wat betekent dit voor studies met een lager salaris in het vooruitzicht? Naar de gevolgen moet verder onderzoek gedaan worden, zegt Karreman. Maar volgens hem kan het ertoe leiden dat bepaalde banen die belangrijk zijn voor de maatschappij, zoals de zorg of het onderwijs, vanwege het lage salaris minder gekozen worden.

Advertentie

one day only Bestel op: www.onedayonly.nl t/m 11 augustus 2020

Refurbished elektronica

TOT
63%
KORTING

- ✓ MacBook Pro Retina 13" – 4GB van 1299,- voor 749,-
- ✓ MacBook Pro Retina 13" – 8GB van 1399,- voor 799,-
- ✓ MacBook Air 13" van 1049,- voor 675,-
- ✓ Dell Latitude E7440 14" van 999,- voor 369,-
- ✓ HP Elitebook 745 G2 14" van 999,- voor 379,-
- ✓ HP EliteDesk 800 G2 van 899,- voor 399,-

- ✓ Voorzien van de laatste stuurprogramma's en updates
- ✓ Optisch en technisch in uitstekende conditie
- ✓ 12 maanden volledige garantie

ILLUSTRATIE PEPIN BARNARD

Marietje Schaake, voormalig Europarlementariër, werkt voor de universiteit van Stanford, waar ze zich vooral bezighoudt met kunstmatige intelligentie. Ze schrijft een tweewekelijkse rubriek over leven en werken in Silicon Valley.